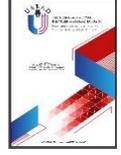

USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi -
International Journal of Social Sciences Academy, Yıl 2, Year
2, Sayı 3, Issue 3, Haziran 2020, June 2020.
e issn: 2687-2641

MİLLİ KORUNMA KANUNU'NDA 1946 VE 1954 DEĞİŞİKLİKLERİ

1946 AND 1954 CHANGES IN THE LAW ON NATIONAL PROTECTION

Yağmur HODANCI

Doktora Öğrencisi, Erciyes
Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Türkiye Cumhuriyeti Tarih Anabilim
Dalı, Kayseri/Türkiye.
Phd Student, Erciyes University,
Institute of Social Sciences, The
Turkish Republic's Historic Principal,
Kayseri/Turkey.

yagmurtatar09@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-4400-8296

Hikmet Zeki KAPCI

Doçent Doktor, Sosyal Bilimler
Enstitüsü, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi
Anabilim Dalı Öğretim Üyesi,
Kayseri/Türkiye.
Asst. Prof., Institute of Social
Sciences, The Turkish Republic's
Historic Principal Instructor,
Kayseri/Turkey.

hikmetzekikapci@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-4707-9778

Makale bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 12 Temmuz / 12 July

Kabul Tarihi / Date Accepted: 12 Ağustos / 12 August

Yayın Tarihi / Date Published: 25 Haziran / 25 June

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Haziran / June

Bu Makaleye Atıf İçin / To Cite This Article: Hodancı, Y. & Kapıcı, H. Z. (2020). Milli
Korunma Kanunu'nda 1946 ve 1954 Değişiklikleri. *USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler
Dergisi* 2(3), 6-25.

İntihal: Bu makale, intihal.net yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit
edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by intihal.net. No plagiarism
detected.

İletişim: Web: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/usbad>
mail: usbaddergi@gmail.com

Öz: Bu çalışmada öncelikle Türkiye'nin savaş ekonomisinden ve savaş zamanı çıkarılan kanunlardan bahsedilmiştir. Ardından Milli Korunma Kanunu'nun çıkarılma ve uygulanma süreci anlatılmıştır. Son olarak Cumhuriyet Halk Partisi ve Demokrat Parti zamanında kanunda yapılan değişikliklerden bahsedilmiştir. 1946 ve 1954 değişikliklerini vermek amaçlanmıştır. Araştırmada veriler toplanmış, işlenmiş ve sunulmuştur. 1940 yılında çıkarılan kanun yirmi yıl yürürlükte kalmış ve zaman içinde değiştirilmiştir. Genç Türkiye Cumhuriyeti, maddi imkânsızlıklar içinde var olma mücadelesi vermiştir. Millî mücadeleyi kazandıktan sonra da ekonomisini bağımsızlık üzerine kurmuştur. Planlı bir ekonomi programı takip etmiştir. Fakat hem Osmanlı Devleti'nin borçları hem 1929 Ekonomi Buhranı Türkiye'nin ekonomisini olumsuz etkilemiştir. II. Dünya Savaşı'nın çıkması da zor durumda olan ekonomiyi daha da etkilemiştir. Türkiye, savaşa girmese de savaşın ekonomik zorluklarını yaşamıştır. Genç nüfus silah altına alınmış, üretim düşmüş, piyasada mal kıtlığı yaşanmıştır. Bu zorlukların üstesinden gelmek için bazı önlemler almıştır. Bu önlemlerden birisi Milli Korunma Kanunu'dur. Savaş şartlarının getirisi olan kanun hükümete olağanüstü hallerde kullanılacak yetkiler vermiştir. Kanunla devlet; el koyma, fiyat belirleme gibi haklara sahip olmuştur. Kanun uygulanmaya başlamasıyla tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Uygulamada tutarsızlıklar görülmüştür. Hükümetin değişmesiyle uygulamada da değişiklikler olmuştur. Zaman içerisinde kanun maddelerinde bazı değişiklikler yapılmıştır. II. Dünya Savaşı bittikten sonra da kanun uygulanmaya devam etmiştir. Savaş zamanı çıkarılan Milli Korunma Kanunu, Varlık Vergisi ve Toprak Mahsulleri Vergisi Cumhuriyet Halk Partisi'nin devletçilik anlayışını daha da katılaştırmıştır. Bu durum kamuoyunu çok rahatsız etmiştir. Demokrat Parti iktidara gelirken katı devletçiliği eleştirmiştir. Ekonomik sıkıntılardan bunalan halk yeni partiyi desteklemiştir. Fakat DP döneminde de bu kanun uygulanmaya devam etmiştir. DP, ekonomi kötüleşince Milli Korunma Kanunu'na başvurmuştur. Nihayet kanun 1960 yılında yürürlükten kaldırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Milli Korunma Kanunu, II. Dünya Savaşı, Cumhuriyet Halk Partisi, Demokrat Parti, Savaş Ekonomisi

Abstract: In this study, first of all, turkey's war economy and the laws passed during war time are mentioned. Then the process of enforcing and implementing the National Protection Law was explained. Finally, changes in the law were mentioned during the republican people's party and the Democratic Party. The young Republic of Turkey struggled to exist in material difficulties. After winning the national struggle, he founded his economy on independence. He followed a planned economic program. However, both the debts of the Ottoman State and the 1929 Economic Crisis have negatively affected Turkey's economy. The outbreak of World War II also affected the struggling economy. Although Turkey did not go to war, it experienced the economic difficulties of the war. The young population was taken into arms,

production fell and there was a shortage of goods in the market. It has taken some precautions to overcome these challenges. One of these measures is the National Protection Act. The law, which is the return of the conditions of war, gave the government powers to be used in emergency situations. The state by law; confiscation, price-setting, etc. With the introduction of the law, it has sparked controversy. Inconsistencies have been observed in the application. With the change of government, there have been changes in practice. Over time, some changes have been made to the articles of law. After the end of World War II, the law continued to be enforced. The National Protection Law, Asset Tax and Land Crops Tax issued during the war has further solidified the Republican People's Party's understanding of statism. This situation has made the public very uncomfortable. When the Democratic Party came to power, it criticized strict statism. Overwhelmed by economic hardship, the people supported the new party. However, this law continued to be implemented during the DP period. DP applied to the National Protection Act when the economy deteriorated. Finally, the law was repealed in 1960.

Keywords: National Protection Law, Republican People's Party, Democratic Party, World War II, War Economics

GİRİŞ

Birinci Dünya Savaşı sonrası tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de ekonomik sıkıntılar yaşanmıştır. Tüm bunların üzerine genç Türkiye Cumhuriyeti istiklal mücadelesi vermiş ve 1929 büyük buhranını yaşamıştır. 1930'lu yılların devletçi politikası ve Birinci Sanayi Planıyla Türkiye'nin ekonomisi toparlanmıştır (Öztürk, 2013: 135-166). İkinci Dünya Savaşı'nın sürdüğü 1939-1945 yılları arasında Türkiye Cumhuriyeti savaşa girmemiştir. Fakat ülkenin ekonomisi artan askeri harcamaların altında ezilmiştir. Bir milyon genç silah altına alınmış, sanayi ve hizmet sektöründe yetişmiş iş gücü olmadığından üretim ve verimlilik düşmüştür (Yalçın, 2012: 328). Avrupa'da başlayan savaş Türkiye'nin ekonomisini bozmuş, ithal mallarda kıtlık yaşanmış, halk panikle tüm mallara yönelmiş, buna karşın tüccarlar malları stoklamış ve fiyatlar artmıştır. Böylece karaborsacılık başlamıştır (Yenal, 2003: 74). Bu sebeplerden dolayı devlete elini güçlendirecek olağanüstü yetkilerin verilmesi kararlaştırılmıştır. Seferberlik; savaşa girme ihtimali, Türkiye Cumhuriyeti'ni ilgilendiren diğer devletlerin savaş hali gibi durumları kapsamıştır (Zabıt Ceridesi, D. 6, C. 8, İ. 1, s. 64). Bunun için birçok hukuksal düzenleme yapılmış bunlar arasında en dikkat çekici olanı 1940-1960 yılları arasında yürürlükte kalan "Milli Korunma Kanunu" olmuştur (Zorlu, 2014: 120). Dönemin İktisat Vekili Hüsnü Çakır tarafından Milli İktisadi Koruma Kanun Projesi ismiyle

hazırlanan tasarı 26 Aralık 1939'da Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) Grup Başkanlığına sunulmuş, komisyonda incelenerek 70 maddelik tasarı hazırlanmıştır. Grup incelemelerinden sonra tasarı 26 Ocak 1940'ta kanunlaşmıştır (Aydemir, 1968: 208-209). Bu kanunun ülke ekonomisinin her alanında etki göstermesi toplumda huzursuzluk doğurmuştur. Savaşın başında uygulanan bu kanun ilerleyen zamanda ülkenin tepeden müdahalelerle yönetileceğini göstermiştir. Savaş yıllarında yaşanan sıkıntıların ve kanunun getirdiği yükümlülükler en çok da köylü kesimini etkilemiştir. Bunun yanında kanun sayesinde devlete geniş yetkiler sağlanması sermaye sahiplerini, sanayicileri, işçi sınıfını da etkilemiştir. Ekonomik etkilenme CHP hükümetinin savaş sonunda gözden düşmesine sebep olmuştur (Yavan, 2011: 51-52).

1950 yılında CHP'nin devletçi politikasını eleştiren ve liberal ekonomiyi programına alan Demokrat Parti iktidara gelmiştir. Partinin ilk dört yılında Marshall Yardımı'nın etkisiyle var olan kaynakların üretime harcanması toplumda ekonomik anlamda rahatlama sağlamıştır. Ancak zamanla kaynakların azalması, dış yardımların zamanında gelmemesi gibi nedenlerle iç piyasadaki ürünlerin fiyatı artmıştır. Stokçuluğu önlemek, malların yüksek fiyatlarda satılmasını engellemek vb. gibi sebeplerle hükümet mali tedbirler almıştır. Bu tedbirlerin yeterli olmaması sebebiyle 25 Haziran 1956 yılında Milli Korunma Teşkilat Yasası kabul edilmiştir (Albayrak, 2017: 245). 27 Mayıs darbesinin ardından 10 Eylül 1960 tarih ve 79 sayılı kanunla, Milli Korunma Kanunu'na karşı suçlar affedilmiş, sermaye ve fon hesapları tasfiye edilerek Milli Korunma Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır (Resmi Gazete, 12 Eylül 1960).

Milli korunma kanunuyla ilgili çokça araştırma mevcuttur. Kanunun içeriğini Alev Özbil'in tezinde (2015), kanunun Demokrat Parti döneminde uygulanmasına da Mustafa Albayrak'ın makalesinde (2007) görebilirsiniz. Bu çalışma ile daha önceden ele alınmış konuların detayına girmeden Milli Korunma Kanunu'nun genel olarak çıkarılması ve 1960'a kadarki işleyişine değinmeyi hedefliyoruz. Bunlara ek olarak daha önce başka bir çalışmada görmediğimiz Başkanlık Cumhuriyet Arşivine ait belgeyle, 1946 ve 1954 yılındaki değişiklikleri incelemeyi hedeflemekteyiz.

Milli Korunma Kanununun Çıkarılması ve Uygulanması (1940-1950) ve II. Dünya Savaşı Öncesinde Türkiye'nin Ekonomik Durumu

Yıllar içinde yarı sömürge durumuna gelen Osmanlı Devleti'nden; savaşlarda azalmış nüfus, yıpranmış bir tarım, baltalanmış bir ticaret, neredeyse yok denecek bir sanayi ve çok miktarda borç miras kalmıştır. Bu sonuçları gören genç Türkiye'nin milli bir ekonomi kurması gerekliydi. Bu sebeple daha Lozan Antlaşması imzalanmadan İzmir'de İktisat Kongresi toplanmış, kongrede kanunlara uymak şartıyla yabancı sermayeye karşı olunmayacağı kararlaştırılmıştır (Şentürk, 2018: 383). Atatürk, yeni Türk devletinin tam bağımsızlık politikasına uygun olarak iktisat devleti olmasını arzulamıştır. Kongrenin gelecekteki mali ve ekonomik politikalara ışık tutması amaçlanmıştır. Kongrede alınan kararların izleri 1930'lara kadar görülmüştür (Duru, Turan ve Öngeoğlu, 1982: 442). Bunlar; tarımsal üretimi artırmak, sanayiye geliştirmek, ulaştırma altyapısını düzenlemektir. Kongre kararlarına göre maliye politikalarına yön verilmiştir. Fakat savaştan yeni çıkılması, ülkede varlıklı kişilerin azlığı, Osmanlı borçlarının ödemesinin başlayacağı tarih olan 1929'a gelmesi ve 1929 ekonomik krizi gibi sebeplerden dolayı kalkınmanın devlet eliyle gerçekleştirilmesi yoluna gidilmek zorunda kalınmıştır (Tezel, 2015: 154-155). 1930-39 yılları arasında uygulanan devletçi politikayla ekonomi gelişmiş, Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı'yla üretim yönünde sanayileşirken değişen ülke ilişkileri doğrultusunda harcamalar yapılmıştır (Sertel, 2010: 46). 1936'dan sonra İkinci Beş Yıllık Sanayi Planı'nın hazırlıklarına girilmiştir. Kendine yeterlilik ilkesine önem veren ve ilk planın uzantısı olan bu plan II. Dünya Savaşı nedeniyle uygulanamamıştır (Kepenek ve Yentürk, 2001: 68). Savaş öncesinde Türkiye; Almanya, Sovyet Rusya ve ABD ile ekonomik ilişkilerini artırırken İngiltere ve Fransa'ya olan bağımlılığını azaltmaya çalışmıştır. Devletçilik politikasına karşın özel teşebbüs hız kazanmıştır (Yavuz, 2015: 163). Savaşın başlamasıyla Türkiye'nin ekonomi politikası değişmiştir. 1939-1946 yılları arasında savaş finansmanı en önemli konulardan biri olmuştur. Hükümetin savaş finansmanı için aldığı önlemler Milli Korunma Kanunu, el koymalar, fiyat denetimleri, yeni vergiler olmuştur (Kayra, 2015: 265). Savaş sırasında ekonomik açıdan en çok ilişki kurulan ülke Almanya olmuştur. İthalatta ve ihracatta en büyük payın sahibi Almanya zamanla bu durumunu siyasi alana da yansıtmıştır (Duru, 2009: 168).

II. Dünya Savaşı'nın Başlaması

I. Dünya Savaşı sonrasında galip devletler topraklarını büyütmüşler, yenilen devletlerin geleceğini de galipler yaptıkları antlaşmalarla belirlemişlerdir (Artuç, 2003: 13). İlk büyük savaş sonrasında dünyada kalıcı bir barış oluşturma çabası yaşanırken 1929 ekonomik buhranı ekonominin yanında siyasi havayı da olumsuz etkilemiştir. Siyasal sıkıntılar zamanla derinleşerek yeni savaşa zemin hazırlamıştır (Armaoğlu, 2004: 229). Versailles Antlaşması'yla büyük kayıplar yaşayan Almanya'da Nasyonal Sosyalist Partisi başa gelmiş, Adolf Hitler tek yetkili olmuş ve Versailles'i tanımadığını ilan etmiştir. Rusya'da Stalin komünizmi dünyaya yaymak istemiştir. İtalya, I. Dünya Savaşı'nın kazananlarından olmasına karşın memnuniyetsizdir ve Mussolini'nin Faşist partisi iktidara gelerek yeni topraklara göz dikmiştir (Uğurlu, 2003: 249-251). Mustafa Kemal Atatürk, daha savaş gelmeden savaşın ayak seslerini duymuş hasta yatağında Afet İnan'a şunları söylemiştir: "Devletler, İkinci Dünya Savaşı'na hazırlanıyor. Biz bu durumda iki konuya önem vermeliyiz: Birincisi, doğu ve batı komşularımızla olduğu gibi öteki devletlerle kurduğumuz anlaşmaları güçlendirmek, ikincisi ise yurdumuzun ekonomik durumunu geliştirmek ve bu bakımdan ekonomik planlarımızı uygulamaktır" (İnan, 1972: 7).

1 Eylül 1939'da Almanya Polonya'yı işgale başlamıştır (Uçarol, 2000: 597). İngiltere ve Fransa, Polonya'ya destek vererek 3 Eylül'de Almanya'ya karşı savaş açmış ve böylece dünyayı etkileyecek büyük savaş başlamıştır (Çemrek, 2008: 269). Türkiye savaş boyunca mihver ve müttefik devletlerin kendi yanlarında savaşa katılma taleplerine karşılık tarafsız olmaya çalışmış ve bu devletlerin hammadde ihtiyaçlarını karşılamıştır (Ortaylı, 2001: 90). Jeopolitik önemi sebebiyle savaşan devletlerin dikkati üzerinde olan Türkiye Kurtuluş Savaşı'ndan beri ilke edindiği topraklarına bir saldırı gelmedikçe savaşmama kararından vazgeçmemiştir (Keskin, 1997: 198). Savaş boyunca Mihver ve Müttefiklerin propaganda faaliyetlerine karşı başarılı bir savunma yürütmüştür (Aydoğmuş, 2018: 195). Fakat savaşın sonuna doğru Türkiye'ye olan baskılar artmış ve siyasi arenada Türkiye yalnızlaşmıştır. Birleşmiş Milletlerde yer almak için 23 Şubat 1945'te Türkiye, Mihver Devletlere savaş ilan etmiştir (Cengiz, 2012: 82). Savaşa fiili olarak girilmese de ekonomik olarak bu durumdan etkilenilmiştir. Ülkede genç nüfusun çoğu silah altına alınmış, bütçenin önemli bir kısmı savunma giderlerine ayrılmıştır (Aksanyar ve Biçer,

2008: 381). Türkiye, savaş dışı kalmışsa da ekonomik etkilerin dışında kalamamıştır. Bu etkileri azaltmak amacıyla Milli Korunma Kanunu yürürlüğe konulmuştur. Yine de karaborsa, vurgunculuk önlenememiştir (Karaca, 2005: 15). Aşırı kazanç ve enflasyona karşı alınan diğer önlemler Varlık Vergisi ve Toprak Mahsulleri Vergisi'dir (Boratav, 2009: 85).

Milli Korunma Kanununun Çıkarılması

II. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla beraber Türkiye'nin 1930'lu yıllar boyunca sağladığı istikrar sonlanmış, ekonomik olarak farklı planlama kapıları açılmıştır (Duru, 2009: 169). Enflasyon 1929 ekonomik buhranındaki gibi artmıştır. 1938'ten 1941 yılına kadar yüzde 75 gibi bir enflasyon artışı görülmüştür (Baydar, 1978: 13). Türkiye için iki önemli ekonomik sorun çıkmıştır. Bunlardan biri ithalat sıkıntısı diğeri üretim düşüklüğüdür. Muhtemel savaş tehlikesinden dolayı iş gücünü oluşturan genç nüfus silah altına alınmış bu da üretimin düşmesine sebep olmuştur (Karatepe, 1993: 78).

I. Dünya Savaşı ve 1929 Ekonomik Buhranının halk üzerindeki etkilerinin geçmediği bu dönemde tüm önlemlere rağmen karaborsacılık artmıştır. 1930'ların sonuna doğru arz talep dengesi bozulmuştur. Karaborsanın artması hem devletin hem de toplumun en şikayet ettiği sıkıntılardan biri olmuştur (Kemal, 1963: 76). Mal sıkıntısı yaşanmasının diğeri sebebi de ithalatın durmasıdır. Özellikle Almanya'dan ithal edilen ilaç ve tıbbi malzeme en çok aranan ihtiyaçlardan olmuştur (Ulusoy, 2010: 47). Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'de karaborsacılığı sert bir dille meclis kürsüsünde eleştirmiştir (TBMM Zabıt Ceridesi, 1). Savaşın başlarında Başbakan Refik Saydam 26.12.1939'da "Milli İktisadi Koruma Kanun Projesi"nin CHP Grup Başkanlığı'nda incelenmesini istemiştir. Bu proje özel bir komisyonda görüşülmüştür (Aydemir, 1968: 208). Savaş boyunca artan masraflar devletin para tedavülünün artmasına yol açmış, ihracat ithalattan fazla olmuş, Türkiye'nin döviz ve altın rezervi artmıştır (Şener, 2004: 74). Büyük bir orduyu beslemek zorunda kalan Türkiye'nin toplam bütçesinden savunma giderlerine ayırdığı pay 1939 yılında 270 milyon lirayken, 1944'te 550 milyon liraya ulaşmıştır (Göçbak, 2013: 47). İthal mallardaki kıtlık ve halkın panik içinde mallara talebinin artması sonucunda stokçuluk ve karaborsacılık başlamıştır. Karaborsaya düşen malların fiyatı yükselmiş ve hayat pahalılığı artmıştır (Öcal, 2006: 74-75).

Fiyatlardaki artışı durdurmak, karaborsayı engellemek, mal azlığını gidermek kısaca ekonomi üzerindeki baskıları denetim altına alabilmek için milli ekonomi etrafında toplanma çare olarak düşünülmüştür. Müdafaa Ekonomisine ilişkin rapor hazırlanmış, önce iktisat vekaletine sonra başvekalete sunulmuştur. Refik Saydam başkanlığında komisyon oluşturulmuş ve kanun tasarısı hazırlanmıştır (Aşçı, 2012: 67). Hükümete üretim ve dağıtım ile ilgili özel yetkiler veren bu kanun tasarısı meclise sunulmuştur (TBMM Zabıt Ceridesi, D. 6, İ. 27, C. 8, s. 141-158). Kanun kabul edilmeden önce adliye, bütçe, iktisat, maliye, milli müdafaa, ziraat encümenlerinden oluşan yirmi dört kişilik encümen grubunda görüşülmüştür (TBMM Zabıt Ceridesi, D. 6, İ. 25, C. 8, s. 62-63). 70 maddeden oluşan kanunun her maddesi meclise sunulmadan önce anayasaya uygunluk açısından değerlendirilmiştir. 46 madde tartışılmadan kabul edilirken 24 madde yazım ve imla hatası, uygulanabilirlik gibi çeşitli nedenlerden ötürü tartışılmıştır (TBMM Zabıt Ceridesi, D. 6, İ. 27, C. 8, s. 138-161). Görüşmeler sonucunda 3780 sayılı milli korunma kanunu kabul edilmiştir. Kanuna uymayanların cezası para, hapis ve sürgün cezaları olarak belirlenmiştir (Resmi Gazete, 26 Ocak 1940). Bu kanun, Refik Saydam hükümetinin uyguladığı ekonomi politikasının simgesi olmuş, bakanlar kuruluna ekonomiye müdahale etmesi için gerekli tüm yetkiyi vermiştir. Hükümet üretime, mahsul ve mal fiyatlarına müdahale edebilecek, malların kullanımını sınırlandırıp vesikaya bağlayabilecektir. Ayrıca bakanlar kurulu bu yetkileri olağanüstü hallerde kullanabileceği için 19 Şubat 1940'ta olağanüstü hâl ilan edilmiştir (Akandere, 1998: 215). Milli korunma kanunu, ikinci dünya savaşı boyunca ekonomi politikalarına yön vermiştir. Hükümete de olası bir savaş durumuna girildiğinde ekonomiyi tek başına yönetme hakkı vermiştir (Ulusoy, 2010: 46). Kanunun 19 Şubat 1940'ta uygulanması kararlaştırılmıştır (Resmi Gazete, 21 Şubat 1940). Savaş sürecinde bu kanuna dayanarak birçok karar alınmıştır. Refik Saydam hükümeti döneminde 356, Şükrü Saraçoğlu hükümeti döneminde de 232 karar kanuna istinaden alınmıştır (Bengi, 1945: 374). Kanun sadece savaş döneminde değil Demokrat Parti döneminde de yürürlükte kalmış, kanuna dayanarak toplam 1270 karar alınmıştır ve 1960 yılında yürürlükten kaldırılmıştır. Kanunun yürürlüğe girmesiyle dışta Türkiye'nin seferberlik ilan edeceği, içerde ise savaşa girildiği şeklinde yorumlanmıştır. Basın ise kanunun tam zamanında kabul edildiğini belirtmiştir. Kanuna dayanarak gizli kararlar ticaret bakanlığına bazı maddelere el koyma, el konulan malların satışı

düzenleme yetkisi verilmiştir. El koyulacak malların belirlenmesinde gizli karar alınması bu malların gizlenmesini önlemeye yönelik olabilir (Özbil, 2015: 80-82). Kanunun uygulamaya geçirilmesiyle üretim, tüketim ve dağıtım işleri devlet kontrolüne alınmıştır. Hükümet; özel işletmelere geçici süreyle el koyma, fiyat belirleme, temel geçim maddelerini karneyle dağıtma gibi birçok önemli hakka sahip olmuştur (Boratav, 2009: 84). Kanun çıkarılma aşamasında mecliste tartışılırken belli düzenlemeler gerektiği vekillerden Feridun Fikri Bey tarafından dile getirilmiş, eksikliklerin yeri geldiğinde düzenlenebileceği cevap olarak verilmiştir (Zabıt Ceridesi, D. 6, İ. 27, C. 8, s. 139). Kanun, 1940-1945 yılları arasında dört kere ele alınmış, Refik Saydam hükümeti döneminde 51, Şükrü Saraçoğlu hükümeti döneminde 43 madde de değişiklik yapılmıştır (Koçak, 2007: 383).

Savaşın etkileri büyüdükçe kanunda değişiklikler yapılmasına karar verilmiştir. Başbakan Refik Saydam öneriyi meclise 13 Kasım 1940'ta sunmuş ülkenin ihtiyacı olan malların en kısa sürede tamamlanması için kanunun yeniden ele alınması gerektiğini belirtmiştir. Kanun koordinasyon heyetince ele alınmıştır (Zabıt Ceridesi, D. 6, İ. 16, s. 15). Tasarı mecliste görüşülmüş, ithalattaki sıkıntı nedeniyle ihtiyaçlara cevap verilemediği çünkü bakanlıklar arasındaki koordinasyonun yetersiz olduğu belirtilmiştir. Bu sebepten koordinasyon bürosu kurulmasına, yeni memuriyetler kurulması için hükümete yetki verilmesine ve bazı malların fiyat belirleme ve satışında hükümetin yetkili olmasına, hükümetin bazı işletmelere el koyabilmesine, çocukların çalışma yaşının düşürülmesine karar verilmiştir. (Zabıt Ceridesi, D. 6, İ. 21, C. 15, s. 157-192) Böylece kanundaki ilk değişiklik yapılmış ve 28 Aralık'ta yürürlüğe girmiştir (Resmi Gazete, 28 Aralık 1940). Değişiklikler gazetelerde olumlu karşılanmış, hükümetin halkın gündelik yaşamını yakından takip ettiği, amacın halka hizmet etmek olduğu şeklinde yorumlanmıştır (Özbil, 2015: 95).

İkinci değişiklik 19 Aralık 1941'de mecliste görüşülmüştür. 14, 55 ve 65. maddeler ele alınmıştır. Vekiller buğday üretiminin düzenli olmadığını, üretimin azaldığını belirterek hükümeti eleştirmiş, hükümet de yapılacak değişikliklerle gerekli tedbirlerin alınacağını söylemiştir (Zabıt Ceridesi, D. 6, İ. 18, C. 22, s. 106-117). Değişiklik 4156 numaralı kanun ile kabul edilmiş, 23 Aralık'ta yürürlüğe girmiştir (Resmi Gazete, 23 Aralık 1941). Kısa bir süre sonra kanunda yine düzeltmeye gidilmiştir. Yapılan üçüncü değişiklikte yaptırımlar

katılmıştır (Resmi Gazete, 3 Şubat 1942). Şükrü Saraçoğlu hükümeti döneminde değişiklik yapılması meclise taşınmıştır. 3 Ağustos 1944'te mecliste görüşülmüştür. Bazı ek maddeler kaldırılmış, uygulamalarda yumuşama olmuş, ekonomi üzerindeki müdahaleler azalmıştır (Zabıt Ceridesi, D. 7, İ. 88, C. 13, s. 64-68). Değişiklik 4648 sayılı kanun olarak yayınlanmıştır (Resmi Gazete, 11 Ağustos 1940; Zabıt Ceridesi, D. 7, İ. 88, C. 8). İkinci dünya savaşının bitmesiyle kanunda da duruma göre değişiklikler devam etmiştir. 20 Haziran 1946'da yürürlüğe giren kanunda yasaklar hafifletilmiş, bazı serbestlikler sağlanmıştır. (Resmi Gazete, 20 Haziran 1946) 23 Mayıs 1946'da milli korunma kanununun 20, 21, 27, 28, 29, 31 numaralı maddelerine dayanarak ekonomi, tarım, sağlık, sosyal yardım ve ticaret bakanlıklarına mallarda satış fiyatı ve kar oranı belirleme yetkileri verilmiştir (Başkanlık Cumhuriyet Arşivi, Fon No: 30 18 1 2, Kutu No: 111, Dosya No: 36, Sıra No: 14). 643 sayılı karar 31 Mayıs'ta resmi gazetede yayınlanmıştır (Resmi Gazete, 31 Mayıs 1946).

Şükrü Saraçoğlu zamanında önceki döneme göre ters bir ekonomik politika takip edilmiş, kontroller kaldırılmış, fiyatlar sabit bırakılmış fakat yine de beklenen ekonomik rahatlık gerçekleşmemiştir (Coşar, 2003: 5-6). Çünkü fiyatlar aniden yükselmiş, zenginler içinde bir kesim daha da zenginleşmiş, bürokratlar da işe karışmıştır (Karabulut, 2019: 382). Fiyat artışı dengelenememiş, ordunun ihtiyaçları karşılanamamış olunca devlet yeni gelirlere ihtiyaç duymuştur. Bu da savaş zenginlerini hedef alan varlık vergisi olmuştur (Payaslı, 2011: 127). 4305 sayılı kanunla varlık vergisi çıkarılmıştır (Resmi Gazete, 26 Ocak 1946). Ayrıca Nisan 1944'te de 4553 sayılı Toprak Mahsulleri Vergisi konunu çıkarılarak tüm ürünlerde yüzde 10 oranında vergilendirme uygulanmıştır (Resmi Gazete, 28 Nisan 1944). Genel olarak milli korunma kanunuyla, savaşa girmeden savaş ekonomisi uygulanmıştır. Fakat yine de istenen sonuç elde edilememiş, karaborsanın, kıtlığın önü alınamamıştır. Devletin ihtiyaç fazlası ürüne el koyması haksızlığa yol açmıştır. Köylüler ezilmiş, büyük toprak sahipleri kazançlı çıkmıştır. Sıkıntılar arttıkça kanunun uygulamaları sıkışmış durum çıkmaza girmiştir (Metintaş, 2008: 170-172). Türkiye, savaş döneminde sınırlı ekonomik kaynaklarla savaş ekonomisini devlet kontrolüyle yürütmeye çalışmıştır. Devletin bu hali karşısında savaş yıllarında özel birikim artmıştır (Boratav, 1980: 26). Kanunla ürün fiyatları hükümetçe serbest piyasa fiyatlarından daha aşağıda tutulmuştur. Bu durum ekmek fiyatlarının yükselmesine ve

şehirdeki hayat pahalılığına karşı tedbir olarak düşünülmüştür fakat bu durum mali ağırlığı köylünün sırtına yüklemiştir (Karpata, 2012: 193). Bu durumla baş edebilen büyük çiftçilere karaborsacılık imkânı çıkmıştır (Ortaylı, 2018: 375). Bu süreçte ülkeyi yöneten iki devlet adamı, Refik Saydam ve Şükrü Saraçoğlu'nun bakış açıları birbirlerinden farklı olmuştur. Büyüyen ordu sebebiyle azalan işgücü ve üretim tüketim dengesini oluşturmak için bulunması gereken kaynaklara iki devlet adamı da farklı şekilde ulaşmaya çalışmışlardır (Tekeli ve İlkin, 2016: 18). Ekonomik bunalım yaşayan devlet Milli Korunma Kanunu'nun yanında Varlık Vergisi, Toprak Mahsulleri Vergisi ve Muamele Vergisi'ni getirirken kısa vadeli hazine bonoları çıkararak halka borçlanma da yapmıştır (Acar, 1999: 49). Varlık Vergisi ve Toprak Kanunu'yla sosyal adalet ve tarımı geliştirmek sağlanmak istenmiş fakat hem tarımla uğraşanlara hem de şehirli orta sınıfa olumsuz etkileri olmuştur. Şükrü Saraçoğlu hükümetinin 1942'de kabul ettiği Varlık Vergisi kanunu ise karaborsacılık ve vurgunculuk yaparak zengin olanlardan vergi alarak dar gelirliyi rahatlatmak istenmiştir. Bu vergi sistemi de istenildiği gibi işlememiş ve önce kanunun uygulaması gevşetilmiş sonra da 15 Mart 1944'te tamamen kaldırılmıştır (Karpata, 2012: 204-206). Tüm bunlara rağmen ekonomi dar boğazdan kurtulamamış, artan masraflar karşılanabilmek için tedavülde bulunan para miktarı sürekli artırılmıştır (Yaşa, 1980: 87). Hükümet, kanunu çıkarırken olası bir savaş durumunda milli mücadele yıllarındaki yoksulluğu göz önüne getirerek karar vermiştir. Fakat niyetler ve sonuçlar uyuşmamıştır. Kanunun halk üzerindeki etkisinin yumuşaması için düzenlemeler yapılmışsa da kanuna muhalefet edenlere verilen cezalar devamlı artırılmıştır. Halk yoksunluğu savaş şartlarından ziyade hükümetin zafiyeti olarak yorumlamıştır. Kanunun uygulama aşamasında memurların keyfi idaresi görülmüş, gereksiz yere cezalar verilirken hak edenlere ceza verilmediği olmuştur (Aydın, 2019: 426).

CHP'nin iktidarının son zamanlarında, Şemseddin Günaltay Başbakanlığı döneminde ekonomide iyi yönde gelişmeler yaşanmıştır. Tarımda makineleşme başlamış, çitçiye toprak sağlanmış, fabrikalar açılmıştır. Ayrıca Gelir Vergisi kanunuyla halkın gelir düzeyi düşük olan kısmı refaha ulaşmıştır (Aydın Tarihi, 4 Aralık 1949). Türk parasının kıymetini korumaya yönelik tedbirler alınmıştır (Resmi Gazete, 4 Haziran 1949).

Demokrat Parti Döneminde Milli Korunma Kanununun Uygulaması (1950-1960)

İkinci dünya savaşının zorlayıcı koşullarının ortadan kalkmasıyla devletçiliğe her kesimden tepki artmış liberal ekonomi öne çıkmıştır. CHP, yeni devletçilik adıyla liberal bir ekonomi izleyeceğini vaat etmiştir. Savaş sonunda denk bütçe politikası terk edilmiştir (Coşar, 2004: 137). Hükümette liberal kişilere yer verilmesine rağmen, iş yapılamaz duruma gelinmiş ve Hasan Saka hükümeti 15 Ocak 1949'da istifa etmiştir. Yerine gelen Şemsettin Günaltay yeni hükümeti kurmuştur (Akşin, 2007: 189-192). 7 Ocak 1946'da kurulan Demokrat Parti, devletçiliği suçlayarak Kamu İktisadi Teşekküllerini özelleştireceğini vaat etmiştir. DP'nin, CHP'nin ekonomi politikasını sert bir şekilde eleştirmesi, savaş yıllarında zenginleşenlerin ve büyük toprak sahiplerinin desteğini almasını sağlamıştır (Şahin, 2002: 97). Savaş koşullarında doğan Milli Korunma Kanunu, Varlık Vergisi, Toprak Mahsulleri Vergisi devletçiliği daha da katı hale sokmuştur DP bu durumun halktaki etkisinden yararlanmış ve ekonomide liberalizm, serbestlik parolasıyla yola çıkmıştır (Turan, 2003: 154). Muhalefet yıllarından itibaren CHP'nin devletçilik politikalarını eleştiren DP 1950 yılında iktidara gelmiştir (Çalık, 2012: 188).

DP, iktidara geldikten sonra TBMM'de parti programını sunarken özel girişime ağırlık vereceğini belirtmiş ve CHP'yi ekonomi politikasından dolayı suçlamıştır (Zabıt Ceridesi, D. 9, C. 1, s. 27). Parti devletin ekonomiye müdahalesini eleştirse de ekonominin hızla büyümesi için özel teşebbüsü geliştirmenin yanında kamu yatırımlarını artırmayı da hedeflemiştir (Coşar, 2013: 53). 1950-54 yılları arasında DP ekonomi ve tarımda ciddi bir gelişme sağlamıştır (Boratav, 1980: 186). İlk andan itibaren parti serbest ekonomi adında planlı ekonomiyi reddetmiştir. Hatta DP vekillerinden Ahmet Hamdi Başar'ın meclise sunduğu "Milletçe Kalkınma Planı" da çok tepki göstermiştir. Bu tepki aslında devletçilik anlayışına karşı olmuştur (Albayrak, 2004: 308-313). DP, özel teşebbüsü desteklemiş, bunun için yabancılardan özellikle Amerika'dan destek almış, hatta bundan dolayı muhalefet partisi tarafından sıkça eleştirilmiştir. Tüm bunlara rağmen liberalizm söylemi havada kalmış, yatırımların yüzde 40-50'si devlet tarafından yapılmış bu durum devleti zor durumda bırakmıştır (Baytal, 2007: 550-555).

1952 yılından sonra enflasyon ve dövizdeki artış liberalizm anlayışını olumsuz etkilemiştir (Cumhuriyet Dönemi Türkiye

Ansiklopedisi, 1983: 2078). 1954 yılından itibaren ekonomideki plansızlığın savurganlığın sonuçları görülmeye başlanmıştır. Ekonomik açıdan daha dışa bağımlı hale gelinmiştir (Keskin, 2012: 122). Ekonomik gidişatı düzeltmek isteyen hükümet 13 Mart 1954'te milli korunma kanununun 6, 21 ve 31. maddelerine dayanarak iktisat ve ticaret, işletmeler, ziraat, sıhhat ve içtimai muavenet vekaletleriyle belediyelere bazı yetkiler vermiş ve belirli malların alım satımına dair hükümler belirlemiştir. Mallara belirli kar miktarı getirilmiştir. Ekli listede alım satımda kontrol edilecek mallar uzun bir şekilde verilmiştir. Listede pamuktan kağıda, gözlük camından kahveye demire kadar birçok madde vardır. Ayrıca bunların ithalatçı, toptancı ve perakendecideki azami karları da belirtilmiştir (BCA, Fon No: 30 18 1 2, Kutu No: 135, Dosya No: 22, Sıra No: 18).

21 Temmuz 1954'te "kâr hadlerine dair" bir bildiri yayınlamış, stokçuluğu önlemeye çalışmıştır. Uygulamaları daha katı hale getirmek için 18 Eylül 1954'te yeni bir bildiri yayınlanmıştır. Ayrıca şeker karneye bağlanmış, ithal mallara gümrükte el koyulmuştur. Bunlara rağmen iç piyasada fiyatlar yükselmiş, mal sıkıntısı yaşanmıştır. Hükümet, 1956 yılında milli korunma kanununun 31, 43, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 63, 65, 66, 69 uncu maddeleriyle 36. Maddesinin üçüncü bendini değiştirmiş ve tekrar uygulamaya koymuştur¹. 26 Haziran 1956'da da milli korunma kanununun 4648 sayılı yasa ile değiştirilen 6'ncı maddesinin ikinci bendine ek ve onuncu bendindeki değişikliklerle yasayı uygulayacak kadronun genişletilmesine ve ödenek verilmesine karar vermiştir (Resmi Gazete, 30 Haziran 1956). 1 Temmuz 1956'da milli korunma kanununa uygun olarak iktisat ve ticaret bakanlığına bağlı, bakanlığa verilen yetki ve görevleri kullanmak üzere "Milli Korunma Dairesi" kurulmuştur (Ayın Tarihi, Temmuz 1956). Ülkede sıkıntısı çekilen malların ihtiyacını gidermek için gümrükte bekleyen çay, kahve, kimyasal madde, demir, kurşun, kağıt, çimento gibi mallar devlet tarafından alınmıştır (Ayın Tarihi, Eylül 1956). Döneme uyarlanan milli korunma kanununa dayanarak stokçulara, kar sınırlamasına uymayanlara verilen cezalar katılaşmış, devlet tüm fiyatları kendi belirlemiş, duruma göre belirli malların satışını serbest bırakmıştır. Yine de mal darlığı ve fiyat artışı giderilememiştir. Hem milletvekillerinden hem de odalar birliğinden milli korunma kanunu uygulamalarına tepkiler gelmiştir. Hükümet 1950-1954 yılları arasındaki istikrarını sürdürememiş, ekonomide dengesizlik olmuş ve milli korunma

¹ Maddelerin ayrıntısı için bakınız: Albayrak, 2004: 231-236.

kanunuyla piyasaya çok fazla müdahale edilmesi de bu duruma neden olmuştur. Uygulamalara yapılan eleştiriler devam ederken gelen dış yardımla piyasalar rahatlamış, hükümet tasarruf politikası gütmüştür (Albayrak, 2007: 238-246). Fiyatlar giderek yükselmiş, mal yetersizliği sebebiyle karaborsa artmıştır. Bunu önlemek amacıyla döviz kullanımını düzenlemek için Bakanlar Komitesi oluşturulmuştur. DP'nin iktidara gelirken en çok eleştirdiği Milli Korunma Kanunu'na sarılması dikkatlerden kaçmamıştır (Turan, 2003: 355). Bu nedenden Milli korunma kanunun uygulanmasının 29 Aralık 1958'de kaldırılması düşünülmüştür (Ahmet ve Turgay, 1976: 189). Kanunda, yürürlüğe girdiği tarihten Mayıs 1955'e kadar 10 defa aslına uygun olarak düzenleme ve değişiklik yapılmıştır (Aydemir, 1968: 209).

Milli Korunma Kanunu'nun kaldırılması 27 Mayıs ihtilalinden sonra olmuştur. 79 numaralı "Milli Korunma Suçlarının Affına, Milli Korunma Teşkilat, Sermaye ve Fon Hesaplarının Tasfiyesine ve Bazı Hükümler ihdasına dair kanun" 16 Mayıs 1960'ta kabul edilerek yirmi yıldır yürürlükte olan kanun uygulamadan kaldırılmıştır. Kanuna göre önceden suçlu bulunanlar affedilmiş fakat yasayı uygulamada görevli olan memur ve müstahkemlerin cezası kaldırılmamıştır (Resmi Gazete, 16 Eylül 1960). 2 Mayıs 2007 tarihinde 5637 sayılı "Uygulama İmkânı Kalmamış Bazı Kanunların Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun" ile Milli Korunma Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır (Resmi Gazete, 2 Mayıs 2007).

SONUÇ

Planlı bir ekonomiyle ve kısıtlı kaynaklarla yola çıkan Türkiye Cumhuriyeti önce 1929 ekonomik buhranı sonrasında da II. Dünya Savaşı sebebiyle bütçe planlamalarını gerçekleştirememiştir. 1 Eylül 1939'da başlayan II. Dünya Savaşı'na Türkiye katılmamış, müttefik ve mihver devletlerin tüm baskılarına karşı da iyi bir politika izlemiştir. Fakat savaşa katılmamasına rağmen savaşa hazır bir ordu yetiştirmek durumunda olmasından ve savaş şartları gereği belirli malların ülkeye girmesinin sıkıntılarını yaşamıştır. Ülkede mal kıtlığı, karaborsacılık, stokçuluk artmıştır. Tüm bunlar sebebiyle CHP hükümeti mali olumsuzlukları gidermek, karaborsacılığın önüne geçmek için çalışmalar yapmışlardır. Milli Korunma Kanunu bu çalışmalar neticesinde doğmuştur. Olağanüstü durumun getirdiği bir kanun olarak kabul edilmiştir. Bu kanun, hükümete, savaş durumunda belli kararları tek başına alabilme, malların satışına, fiyatına karar verme, kanuna uymayanlara gerekli cezaları verebilme yetkileri vermiştir. Kanunda

zaman zaman değişikliklere gidilmiştir. Bu da kanunun etraflıca düşünülmediğini ve ihtiyaçlara cevap veremediğini göstermiştir. Dönemin şartları, hükümet politikası ve kanunun gereklerine göre hükümet ekonomik anlamda her şeyde belirleyici olmuştur. Bu durum Şükrü Saraçoğlu hükümeti zamanında yumuşamış olsa da muhalefet partisinin devletçilik karşıtı söylemleri özellikle Milli Korunma Kanunu'nun en çok etkilediği köylü tarafından destek görmüştür. Ekonomide liberalizmi savunan Demokrat Parti başa geçtiğinde ekonomide bahar yaşanmıştır. Fakat çok geçmeden durum öncekine dönmüş; karaborsa, stokçuluk devam etmiş, belirli malların eksikliği çekilmiş ve karneye bağlanmıştır. Bu şartlar altında DP önce belirli önlemler almış, Milli Korunma Kanunu'nun belli maddelerini değiştirmiş, sonra da 1956 yılında kanunda geniş çaplı bir düzenlemeye gidilmiştir. Kanunun uygulanması sonucunda farklı çevrelerden olumsuz dönüşler olmuştur. Dış yardımla ekonominin nefes alması ve tasarruf planı devreye girince Milli Korunma Kanunu'nun kaldırılması konuşulmuşsa da bunun gerçekleşmesi 1960 ihtilali sonrasında 16 Mayıs 1960'da gerçekleşmiştir. Kanunun tamamen yürürlükten kaldırılması 2 Mayıs 2007 tarihinde 5637 sayılı "Uygulama İmkânı Kalmamış Bazı Kanunların Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun"la olmuştur.

KAYNAKÇA

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi

Fon No: 30 18 1 2, Kutu No: 111, Dosya No: 36, Sıra No: 14

Fon No: 30 18 1 2, Kutu No: 135, Dosya No: 22, Sıra No: 18

Resmi Yayınlar

Ayın Tarihi

Aralık 1949

Temmuz 1956

Eylül 1956

Resmi Gazete

26 Ocak 1940

21 Şubat 1940

28 Aralık 1940

23 Aralık 1941

3 Şubat 1942
28 Nisan 1944
11 Ağustos 1944
26 Ocak 1946
20 Haziran 1946
31 Mayıs 1946
4 Haziran 1949
30 Haziran 1956
16 Eylül 1960
2 Mayıs 2007

Zabıt Ceridesi

D. 6, İ. 16, C. 15
D. 6, İ. 18, C. 22
D.6, C. 28
D. 6, İ. 21, C. 15
D. 6, İ. 27, C. 8
D. 6, İ. 25, C. 8
D. 7, İ. 88, C. 13

Acar, Y. (1999). *Tarihsel Açıdan Türkiye Ekonomisi ve İzlenen İktisadi Politikalar (1923-1963)*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Yayınları.

Ahmet, F. & Turgay, B. (1976). *Türkiye'de Çok Partili Politikanın Açıklamalı Kronolojisi (1945-1971)*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Albayrak, M. (2004). *Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-1960)*. Ankara: Phoenix Yayınevi.

Akandere, O. (1998). *Milli Şef Dönemi*. İstanbul: İz Yayıncılık.

Aksanyar, N. & Biçer, M. (2008). II. Dünya Savaşı'nda Çıkarılan Varlık Vergisinin Türk Basınında ve Kamuoyunda Yansımaları. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 21*, 379-397.

Akşin, S. (2007). *Türkiye Tarihi, C. 4*. İstanbul: Cem Yayınevi.

Albayrak, M. (2007). Demokrat Parti Dönemi Milli Korunma Kanunu (1955-1960). *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi 23(67)*, 220-250.

Armaoğlu, F. (2004). *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1995*. İstanbul: Alkım Yayınları.

- Artuç, İ. (2003). *İkinci Dünya Savaşı, Cilt 1*. İstanbul: Kastaş Yayınevi.
- Aşçı, Z. Ç. (2012). İsmet İnönü Döneminde Uygulanan İç Politikanın İktisadi, Sosyo-Kültürel Etkileri (1938-1950). (Yüksek Lisans Tezi). *YÖK Ulusal Tez Merkezi*, 324973.
- Aydemir, Ş. S. (1968). *İkinci Adam II*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Aydın, M. K. (2019). Mili Korunma Kanunu'nun Hayata Geçirilişi (1940) ve Tek Parti Dönemi Uygulamaları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 29(1), 413-428.
- Aydoğmuş, F. (2018). İkinci Dünya Savaşı Sürecinde Propaganda ve Türkiye. (Doktora Tezi). *YÖK Ulusal Tez Merkezi*, 513058.
- Baydar, E. (1978). *İkinci Dünya Savaşı İçinde Türk Bütçeleri*. Ankara: Maliye Bakanlığı Yayınları.
- Baytal, Y. (2007). Demokrat Parti Dönemi Ekonomi Politikaları. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi* 40, 550-555.
- Bengi, H. (1945). *Milli Korunma Kanun ve Kararları*. Ankara: Başbakanlık Devlet Matbaası.
- Boratav, K. (1980). *Türkiye'de Devletçilik*. İstanbul: İmge Kitabevi.
- Boratav, K. (2009). *Türkiye İktisat Tarihi 1908-2007*. İstanbul: İmge Kitabevi.
- Cengiz, E. (2012). İsmet İnönü ve İkinci Dünya Savaşı Yılları Türk Dış Politikası. (Yüksek Lisans Tezi). *YÖK Ulusal Tez Merkezi*, 304252.
- Coşar, N. (2003). Varlık Vergisi Konusundaki Yolsuzluk Söylentileri. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* 58(2), 1-27.
- Coşar, N. (2004). *Kriz, Savaş ve Bütçe Politikası (1926-1950)*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Çalık, Ü. (2012). Demokrat Parti Dönemi İktisat Politikalarına Yeni Bir Yaklaşım. *Liberal Düşünce Dergisi* 17(65), 187-197.
- Çavdar, T. (1983). Demokrat Parti. *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, (C. VIII, S. 2078), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Çemrek, M. (2008). *İkinci Dünya Savaşı ve Türkiye, Türk Dış Politikası (1919-2008)*. Ankara: Barış Platin Yayınevi.
- Duru, C., Turan, K. & Öngeoğlu, A. (1982). *Atatürk Dönemi Maliye Politikası I*. Ankara: TİSA Matbaacılık.

- Duru, B. (2009). 1941: Kıtık Döneminde Milli Korunma Kanunu Uygulamaları. *AÜ SBF Kamu Yönetimi Araştırma ve Uygulama Merkezi* 3, 159-224.
- Göçbak, S. (2013). İkinci Dünya Savaşının Türkiye'deki Ekonomik Uygulamalara Etkileri (1939-1945). (Yüksek Lisans Tezi). *YÖK Ulusal Tez Merkezi*, 348170.
- İnan, A. (1972). *Devletçilik İlkesi ve Türkiye Cumhuriyeti'nin Birinci Sanayi Planı 1933*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Karabulut, P. Ç. (2015). İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Milli Korunma Kanunu ve Ege Kırsalında Etkileri. *Tarih Okulu Dergisi* 8(22), 371-398.
- Karaca, M. (2005). İkinci Dünya Savaşı Konjonktüründe Türkiye Ekonomisi (1940-1945). (Yüksek Lisans Tezi). *YÖK Ulusal Tez Merkezi*, 204317.
- Karatepe, Ş. (1993). *Tek Parti Dönemi*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Karpat, K. H. (2012). *Türk Demokrasi Tarihi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Kayra, C. (2015). *İktisadi Politikaları ve Uygulamalarıyla Cumhuriyet Ekonomisinin Öyküsü Devletçilik Altın Yıllar*. İstanbul: Tarihçi Kitabevi.
- Kemal, O. (1963). *Dünya'da Harp Vardı*. İstanbul: Ataç Kitabevi.
- Kepenek, Y. & Yentürk, N. (2001). *Türkiye Ekonomisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kepenek, Y. (2005). *Türkiye Ekonomisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Keskin, F. (1997). 2. Dünya Savaşı Sırasında Türkiye'de Alman Propagandası: Türkische Post. (Yüksek Lisans Tezi). *YÖK Ulusal Tez Merkezi*, 62591.
- Keskin, Y. Z. (2012). Demokrat Parti İktidarı ve Günümüze Yansımaları. *EÜSBED Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 6, 107-130.
- Koçak, C. (2007). *Türkiye'de Mili Şef Dönemi (1938-1945)*. İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Metintaş, M. Y. & Kayıran, M. (2008). Refik Saydam Hükümetleri Döneminde Türkiye'nin Ekonomi Politikası (1939-1942). *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 9(2).
- Ortaylı, İ. (2011). *Yakın Türkiye Tarihi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Ortaylı, İ. (2018). *Gazi Mustafa Kemal Atatürk*. İstanbul: Kronik Yayınları.

- Öcal, Z. Ö. (2006). Siyasi Açıdan I. ve II. Refik Saydam Hükümetleri (1939-1942). (Yüksek Lisans Tezi). *YÖK Ulusal Tez Merkezi*, 190794.
- Özbil, A. (2015). Türkiye'de Savaş Ekonomisi Uygulaması Olarak Milli Korunma Kanunu (1940-1946). (Doktora Tezi). *YÖK Ulusal Tez Merkezi*, 395170.
- Öztürk, İ. M. (2013). İkinci Dünya Savaşı Türkiye'sinde Olağanüstü Ekonomik Kararlar: Milli Korunma Kanunu ve Varlık Vergisi. *Ankara Üniversitesi 32(54)*, 135-163.
- Payaslı, V. (2011). Çok Partili Hayata Geçiş Sürecinde Devletçilik Politikası Üzerine Bir Değerlendirme (1939-1950). *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi 7(13)*, 123-140.
- Sefer, Ş. (2004). İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Türkiye'de Tarım Politikası Arayışları. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 1(7)*, 73-92.
- Sertel, S. (2010). *İkinci Dünya Savaşı Tarihi*. İstanbul: Cumhuriyet Kitapları.
- Şahin, H. (2002). *Türkiye Ekonomisi*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Şentürk, A. (2018). Milli Korunma Kanunu ve Isparta Vilayetinde Uygulanması (1940-1946). *TİDSAD 5(18)*, 413-428.
- Tekeli, İ. & İlkin, S. (2016). *İktisadi Politikaları ve Uygulamalarıyla İkinci Dünya Savaşı Türkiye'si, C. II*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Tezel, Y. S. (2015). *Cumhuriyet Döneminin İktisadi Tarihi (1923-1950)*. İstanbul: TİB Yayınları.
- Turan, Ş. (2003). *İsmet İnönü Yaşamı Dönemi ve Kişiliği*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Uçarol, R. (2000). *Siyasi Tarih (1789-1999)*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Uğurlu, N. (2003). *İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye Üzerine Gizli Pazarlıklar (1939-1944)*. İstanbul: Örgün Yayınevi.
- Ulusoy, M. (2010). Milli Korunma Kanunu Çıkarılma Amacı, Sosyo-Ekonomik Etki ve Sonuçları. (Yüksek Lisans Tezi). *YÖK Ulusal Tez Merkezi*, 277260.
- Yalçın, D. (2012). *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.
- Yaşa, M. (1980). *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ekonomisi (1923- 1978)*. İstanbul: Akbank Kültür Yayınları.

Yavan, G. K. (2011). Milli Şef Dönemi Toprak Politikaları ve Bu Politikaların Siyasi Hayata Etkileri. (Yüksek Lisans Tezi). *YÖK Ulusal Tez Merkezi*, 294606.

Yavuz, E. (2015). Milli Korunma Kanunu, Varlık Vergisi ve Toprak Mahsulleri Vergisi Kanunu Tartışmaları: Erzincan Uygulamaları. *The Journal of Academic Social Science* 3(12), 161-180.

Yenal, O. (2003). *Cumhuriyet'in İktisat Tarihi*. İstanbul: Homer Kitabevi.

Zorlu, M. (2014). Milli Korunma Kanunu Versus 3008 Sayılı İş Kanunu: Emeęi Denetim Altına Alan ve Sermaye Birikimini Destekleyen Bir Kanun. *Sosyal Güvenlik Dergisi* 4(1), 119-145.